

Nemzeti Társalkodó

KOLOZSVÁRT

16-ik szám.

PÉSTEN.

April. 19én

1

8

4

4.

Tartalom: Svédhon és királya Bernadotte.
(Folytatás). Nagyatyám álma. (Végzet). Holmi.

SVÉDHON ÉS KIRÁLYA BERNADOTTE.

(Folytatás.)

Az idegen, ki Oroszhonból jön, 's Stockholm utzáin néhány izben végig ment, azzonnal érzi, hogy szabad országban tartózkodik, érzi a' honi szokások minden kis vonásiban; 's a' minden szigorú kényszer teljes hiánya némellyben szorongó kényelmetlenséget, másban magasztos érzelmet gerjeszt. Szivarozhat kedve szerint az utcza'n sétáló; a' könyvárusboltok előtt kiállítják a' nép kedvenceinek képei és röpiratai, ott állonganak a' honfiak és vitatják a' napikérdéseket fenhangon, ámbár a' királyi vár csak néhány lépésnyire távolban áll; az őrelőtt gond nélkül mehetni el, senkinek sem tart parancsoló gorombasággal szuronyt elébe; az udvar palotái, hivatalnokai és hadfiai nincsenek mint ismeretlen istenek, mint szent borzalom környezte, semmi emberi lábtól nem érdekelhető lakhelyek, mint soha nem hibázható magosabb lények a' szorongva reszkető vagy szolgálilag csudáló néptől különválasztva—de közel vagynak hozzá, mint egymással meghitt, bizalmas lábon

álló barátok. Stockholomban ember maradt a' katona, beszélhetsz véle, van lelke; szeme, és füle reád nézve is. Járása olyan mint mindnyájunké, mint a' természet akarja hogy járjon az ember; ábrázatján élet és kifejezés látható, világos mindjárt hogy ő is érez és gondolkodik. Láttam egykor — mond egy utazó — a' színházban a' trónörökösöt Oseart neje Josephinával megjelenni, 's egyenesen a' királyi páholy alatt, melly nem igen magos, a' fejedelem szemei előtt testőritisztek, kigombolt egyemruhában álltak, elfogultlan beszélgetésben hátat fordítván feléje.

A' svéd kórházakban nem leled ugyan az orosz külső fényáztat, melly alatt gyakran olly dolgok lappanganak, miket most nem akarunk feltakarni; mindazáltal lelsz ott ügyes bánásmódot, 's czélszerű emberbaráti intézkedéseket. Bámulatra méltó a' hirlapok és folyóiratok száma 's elterjedése, 's minő részvétellel olvassák. Nagyrészt az ellenzék adja ki azokat, 's belső elrendezésökre a' francia lapokhoz hasonlóak, 's nagyságra sem igen állnak azoknál hátrább. Mindenütt látni a' nép kezében. Minden közhelyeken főtálálhatók 's nagy mohón olvastatnak. A' kereskedő legény hirlappal jelenik meg a' börtönben; láthatni szolgálót, midőn egyik szigetből szállittatik sajkan a' másikba, mikép, használva a' nyugvas rövid idejét, valamelly lapot vesz ki a' keb-

léből és azt kinyitja; láthatni esténként, midőn az Aftonbladet megjelen, milly sürgöve siet egy sereg hírnök az utzákon véle; mások pedig ott állnak a' házak szegleteinél alkonyatkor a' legkapósabb ellenzéki lapot olvasók. A' társaság és állomány itt szilárd talpköven nyugszik. Mult századok oszlopai tartják a' szokások 's vélemények egész épületét. A' nép romolhatatlan egészséggel, 's életrevalósággal bír, melly Angliára emlékeztet, és saját polgári alkotványát, önbelsejéből, önmagávali összhangzásban képezte ki. Mint majd minden északi ország, Svédhon is szegény és megelégedett, mély kedélyü és jámbor. Pazérabbul megáldott tartományokban, hol emberek tömöttebben élnek együtt, hol rakásra gyűlnek a' kincsek, mellyeket világkereskedelmi utak szegnek át, 's szelidebb ég fedez: gyorsabban fejlenek ki a' szellemi tehetségek; élésebben vált fel az ész véleményt véleménynyel; lángolóbb vér legott megtestesíti az igét; az erkölcsök simábbá lesznek, 's lehullanak az előítéletek. Északon magába zárkozik az ember, ön belsejébe vonul, valamelly kedves szokás, a' régi erkölcs és az apák szent hagyományinak védelmébe adja magát. Északon van a' csendes holdogság hona. Nincsitt a' szellem nyugtalankodó, örök ingerültségü tétvágya, melly önmagát határozza, 's a' természet és hagyomány adta nyugalmat megvetve, a' szabadság minden fájdalmi közé merészen rohan. . . . . A' nagy királyi kastély szürke és romlatag, ott áll mint kietlen szállása ó kornak, hol egykor öröm és pompa honolt, de most minden ki van aluva. Belől is pusztá 's a' falakat poros régiség csodaszerű butorai ruházzák. Az őrség olly polgári és beszédes, az udvari cselédség olly egyszerű és hozzáférhető, a' királyi család közhelyekeni megjelenése olly kevéssé vakító! A' svéd királyi várakban sok fejedelmi személynek láthatni arczképét; Katalin császárneét, kiről szívesen emlékezik Svédhon, mert tőle nem győzetett meg; több porosz királyét; a' XVI Lajosét és nejeét; a' Kleberét; a' cairoi szultánét; — de csak egyet sem a' Napoleon császáret. Nem akart tán Károly János ráemlékezni? az ő hajdoni fegyvertársára, kivel nagygyá lött 's ki ellen később kardot rántott. A' svéd koronaörökös akkor Oroszhonnak nyújtá kezét, legnagyobb ellensége legyőzésére, 's jelenleg Svédhon 's a'

svédnép leggyűlöltebb és legveszedelmesb elene ép ezen Oroszhon. Minden nyugoti szomszédjai közt Oroszhonnak tán Svédhon az, melly legkevésbé van fődözve. A' hajózás ugyan vészteljes, de a' tél jó kemény pályát ver 's az Alandszigetek láncza kényelmes nyugpontot ad a' távol uton. A' svéd partok kinyuló ollói és szirtjei gátolják ugyan ellenséges sorhajó közeledését, de orosz sereg szállott már egyszer át a' megfagyott nyugoti tengeren, 's az orosz tengerihad a' finn partnál szintolly kőszálos vizekben gyakorlódik; Finnland elvesztése, melly még minden svéd kebelnek fáj, Svédhont nem csak önteste egyik fontos részétől fosztá meg, de majd egészen is védtelenné tette. Már Svédhon ketté van szakítva, már egyik, nyelv, szokás és történet kapcsával vele egyesülve volt része, idegen egyesülési ponthoz vitetett, 's erejét a' fenmaradt főország ellen fordítja. Nem így volt ez egykor: — Pétervárát egy közelfekvő, olly könnyen átléphető ellenséges határ fenyegeté; volt idő, midőn az rettegte a' beütést egy olly országból, melly most egyik erős védfalát képi. 'S minél több idő mulik, annál bizonyosban az oroszé Finland; a' Svédhon iránti rokonszenv mindinkább hűlepedik, az élszakadt 's új viszonyában magát türhetőn érző tartományban. Finnland átváltozik lassu észrevehetlen befolyások alatt. Eleinte meghagyaték neki saját alkotványa 's igazgatásmódja, mert az orosz cabinet ravasz politikája a' lassankénti átváltozásnak biztos utján jár, melly csak rendkívüli esetekben tér el attól, hirtelen dühének engedve, de teljes szellemi lenyomásban végződik. Egy század befolyása Finlandot nyelvben 's törvényben oroszzá változtatandja. Már is az ország középpontja Abo-ból Helsingfors-ba van áttéve; mert Abo Stockholm-mal szembe a' nyugoti parton fekszik mintegy Svédhonra mutatva, távol Pétervárától; Abo-hoz fűződnek sok elmúlt század szokásai 's a' történet emlékei, mellyek amaz áttevés által szakítva lőnek. Az új főváros új korszakot jegyez, Finnlandnak oroszonnali egybecsatlását, melly annál szorosbbá válik, minél inkább emelkedik Helsingfors és alászáll Abo.

Valljon célja-e Oroszországnak Finnlandon át, eddigi módja és elvei szerént, 's ugyanazon szerencsés sorstól izgatva, további nagyságra dagadozni? Az óriási Boakigyó tán az

elnyeltet előbb fel akarja magában emészteni, más martalékra csak azután menendő? Az leendő Finnland Svédhonra, mi Lithvánia volt Lengyelhonra nézt? A' svédek félnek attól 's gyűlölik Oroszhont. Tán e' mindinkább erősbülő gyűlölet csillapíthatása végett történt vala az orosz czár Miklós véletlen látogatása Stockholmban (sept. 1858). Célja vala tán nyájassága 's ajándéki által a' népet megnyerni, tisztelet gerjesztő személyiségéhez szoktatni 's ekkép a' jövőt előkészíteni?—A' kormány éppen a' korban nem a' legjobb egyetértésben állott a' néppel. A' megrázó viharok után, mellyek Európán átduhögtek és Svédhont sem kimélték, huzomos békeidő következett vala, melly a' történeteket, a' vesztést és nyereményt hidegebb fontolás alá veté. Svédhon eszmélni kezdé, 's a' történezet, eltelve bús honérzelemmel, fejtegeté az eseményeket, a' célzatokat és elveket, mellyek által a' népsorsa intézve vala. A' mult mérőül szolgált a' jelennek. Bizonyos szerencsétlenség aggasztó sejdítése azon oldalról, melly Lifflandot, Esthlandot, 's később lassanként egész Finnlandot elszakasztotta vala, ragadá meg a' sziveket. Vala egy fényes kora Svédhonnak is, mikor saját tartományival a' balti tengert mint egy svédhoni tavat környezte; megmentője vala egy vallásnak 's vele az európai szabadságnak és művelődésnek; megreszkedeté a' romai császárt önudvarában 's Varsóba diadalmas menetét tartá—e' világtörténeti nagyság el vala tűnve, de hiszen mind azon elszakított tartományok csak hódítványok valának, csak a' ragadomány vétetett el Svédhontól, maga a' nép el nem diribolva, türethé még a' vesztés fájdalmát. Csak mikor Finnland oroszszá lön 's Norvegia nyujtaték helyébe, akkor esék az első lépés az elsüllyedésre. Minden természeti viszonyok fellönek ezáltal oldva, Svédhon önmagát vagdalá fel, 's egyik részét egy idegen, minden tekintetben más természetű népnek adá át; egyszersmind egy szellem- és örökön népnek egy részét elvévén magához ragasztá. Napoleon, kinek politikája az országok természetes helyzetét nagyszerű mélyelműséggel fogta fel, szándékozott volt a' Calmari uniót, a' három ország szövetségét ismét helyre állítani, 's Oroszhon ellenébe egy erőteljes északi állományt emelni. A' sors más-

ként akará, Stockholm határvárossá lön, Norvegia a' svédké.

(Vége következik.)

Nagy-atyám álma.

(Knowles I. S. után angolból.)

(Végzet)

Lotti valóban a' bankjegyet keresni ment volt fel. Hasztalan kereste. Mintegy óranegyed múlva visszajött, köpenyesen 's kalapját kezében hozá.

„Nós Lotti“ monda Rikárd, „hát megtaláltad-e?“

„Nem Rikárd, nem találtam meg,“ felelé Lotti nyugodtan. „Mindenütt megkerestem, de hasztalan.“

„Kerested!“ viszhangzá Rikárd, gunyra hajló mosolylyal.

„Rikárd!“ szóla Lotti nyugodtan de ünnepélyesen. „Szivedből mondottad e azt mit hozzam szólottál?“

„Szivemből, lelkemből!“ viszonzá ez.

„Csakugyan hiszed hát hogy a' bankjegyet elvettem?“

„Igen.“

„S mikor azt hogy elvettem tagadám, tudva nem igazat szólottam?“

„Igen.“

„E' kettőt csakugyan hiszed rólam?“

„Állhatatosan! de ül le, hisz még egy falatot sem ettél.“

„Rikárd, mig mostani erősítésedet szivedből vissza nem vonod, e' fedél alatt többé sem eszem sem iszom. Panasza nélkül hagyálak játszani élttem boldogságával, mit kezdedre bizék. Mert hisz azt én önkéntesen tettem, 's következéseit elhordozni kötelességemnek tartottam. De bárha a' nélkül, hogy ezt számba vedd, vagy, mint mások mondanák érette hálás légy, el tudtam lenni; de azt hogy előtted becsületed vesztém, elnem hordozhatom. A' nőnek, kit nem becsülnek férje házában többé semmi keresete! Mit is várhatna ott egyebet mint azt, mit én ma dél előtt téled élttemben először szenvedék—meltatlanságot? Egy félóra alatt szándokoson 's több ízben vádoltál tolvajsággal.

Midőn e' szót kimondá ajka vonaglott, hangja reszketett. Többet nem szólhatva, megállott.

„Avval vádoltalak“ közbe szóla Rikhárd, hogy részegségem alatt pénzem elvevém.”

„Ez is csak annyi“ folytató Lotti, „s tehát megmaradsz azon hitedben, hogy én illyesmire képes leheték?“

„Megmaradok! — nem tagadhatom! — az igazat megkell vallanom!“

„Uram, ön nyíltságát,“ monda Lotti, „bár mennyire szenvedekis miatta, becsülöm. De azon házban, mellyben megkisebbitették a' nő tovább nem maradhat — kivált ha van atyja, kihez menekedhessék. Rikhárd, én atyámhoz megyek.“

Kalapját feltevé.

„Mit, hát elhagysz?“ felkiálta Rikhárd megdöbbenve, 's most tekintte fel először.

„Nem Rikhárd! te üssz el magadtól! Ha az vagyok, minek mondasz, pártfogásodat én játszottam el, ha pedig nem, te vontad meg tőlem: többé számot semmi esetre sem tarthatok rá, 's így ott kell menedéket keresnem, hol minden bizonytal megalálom.“

„E' lépésedről atyádnak kétségenkívül számot fogsz adni,“ monda Rikhárd csipősen.

„Nem, Rikhárd, ellened még csak magadnak sem panasztam! Most nem kezdem meg. Te ha úgy tetszik beszéld el atyádnak. Én soha sem fogom!“

„Én hát elfogom!“ monda Rikhárd. „Csakugyan elhatározad magad tőlem elválni?“

„Rikhárd megállasz-e mind a' mellett, a' mit mondottál?“

„Az utósó szóig.“

„Ugy hát atyámhoz megyek,“ monda Lotti kalapja szalagját összekötve.

„Én meg elkísérlek,“ szólt Rikhárd 's kalapját ragadá.

A' házból karonfogva mentek ki.

E' különös és csaknem hihetetlen zördülést unalmas lenne fokontint kísérni; elég azt tudni, hogy az egésznek válás lett a' vége, 's már a' napját is meghatározta volt, melylyen ennek teljesedésbe kelle menni. —

Nagyatyám minden oldalról véve jó ember volt. Szerette az istent és felebarátjait; ezalatt nemcsak azt értem hogy alamizsnálkodott, a' minthogy ezt meg is tevé, hanem az emberszeretetet a' legteltesebb keresztényi értelmében veszem. A' világért sem volt valami a' féle szigorú, önhitt, türelmetlen buzgólkodó, ki a' szentírásnak egy saját magyarázatot adván, ezt az idvesség feltételévé te-

szi, 's azokat, kik, mint ő, saját ítélőtehetségökhez jogot követelnek, 's valamely szót másképen találnak olvasni, örök tüzre kárhoztatják. Soha sem láttam olyan szép öregget! Arcza még most is előttem áll, pedig ötven éve már, hogy halála előtt egy vagy két héttel utójjára láttam. Akkor mintegy hét, nyolcz éves gyermek lehettem. Jó szive arczán ült, mellyet gyöngédsége vonzóvá, értelmessége méltóságossá tevé. Ez arc igen ifju vala, pedig nagyatyám, ha nem több hetven éves legalább is volt. Még most is jól esik, ha eszembe jut, mennyire szeretett; én pedig korom felett ragaszkodtam hozzá. Élttem legkedvesebb viszemlékezései közé tartozik azon tekintete mellyet rám vetett, midőn atyám engem bizonyos rokanai rangjára figyelmeztetve, egész tisztelettel azt mondam neki, hogy nagyatyámra egyedül büszkébb vagyok, mint mindnyájokra. Anyám egyetlen gyermeke vala, első feleségétől, mert kétszer házasodott volt meg. 'S megállhatom-e hogy szeretett anyámról ne szóljak? Azon nőről, kiből oly nemes szív, oly meleg tiszta érzés, és oly valódi genius lakozott! Megkell, mert helytelen lenne! Mi volt ő azokra nézt, kik nem ismerték? Én méltánylom becsét, de csak most — mikor vélünk vala ezered részét sem valék képes felfogni! Akkor még házi bölcseségét 's ragyogó talentomait nem érthetem. Még gyermek valék midőn tőlünk elragadtatott. A' gyermekek szüléiket soha sem tudják eléggé becsülni!

De térjünk vissza nagyatyámra; — nagyatyámra ez ifju arcú hetven éves őszre! Milly nyájas volt! Nem egyszer 's nemcsak jóembereitől hallottam róla azt, ha van angyal a' világon ő bizonyosan az. Sebész 's egyszerűsmind gyógyszerárus volt. Mindenem mire csak kezét tevé aldás látszott nyugodni. Gyakran megtörtént hogy a' többi társaitól reménytelenül felhagyott esetekben, kitartó 's kevésbé költséges gyógymódja szerencsésen sikerült. Az orvosnak mindenek felett az általa szerzett enyhülés legfőbb jutalma; 's a' nagyatyámé kiválólag e' volt. A' szegény betegágyát még akkor is szorgalmatosan meglátogatta, mikor már öregsége miatt, foglalkozásait minden hibáztatás nélkül csak egy bizonyos körre szorithatta volna; 's illyenkor erszénye ha megnyílt inkább ürült, mint tölt. Élte vége felé, mint mondják, csodálatos dolgok

történtek véle. Most éppen egy illet fogok elbeszélni. A' Rikhárd apja több éve meghalt volt. Nagyatyámmal ritka jó barátságban élt. Rikhárd, mikor apja meghalálozott még gyermek volt, 's ezután csak hamar oskolába küldötték. Oskolából kijöve Rikhárd, apja jó barátját soha sem látogatta meg — ki mindazáltal, őt megintendő egyszer beszólott volt hozzá, de nem igen szólíták fel látogatásai ismétlésére. Nagyatyámra még is fájdalmasan hatott azon hír, hogy Rikhárd és szeretetre méltó neje egymástól elakarnak válni. A' válás okait eleibe terjesztették, mindnyáját megfontolta, meg azt is, miképen lehetne azokat elhárítani; de látván hogy Rikhárd vádjához és állításához milly makacsul ragaszkodik 's ezen váddal szemben azon tanukat, mellyeket a' Lotti ártatlan 's férje iránt tiszta vonzalommal ragaszkodó szívében találta, nagyatyám akárki más harmadik közbenjárását teljességgel sikeretlennek ítélte.

„Nem!“ monda nagyatyám barátjának, kivel egy reggel éppen ezen tárgyról beszélgettek. Nem, minden közbenjárás haszontalan. Ha Rikhárd velem jól lenne, még akkor sem lenne reményem, hogy valamit tehessek ott, hol egy példás nő törekvései, ki mellett még irántai kitünő magaviselete is szólott, sikeretlenek voltak; annyival inkább mikor tudom, hogy nem látna jó szívet, nagyon gyermekies lenne valamit próbálni. Meg vagyok győződve hogy itt ember nem segíthet, ha csak a' Gondviselés magát közbe nem veti.“

Az elválás végrehajtására az e' beszélgetést követő nap vala kitűzve.

E' nap reggelén nagyatyám, midőn szobájából lejött, szakatlanul komoly vala. Rendszerint csak háló köpenyesen szokott volt lenni, de most egészen fel vala öltözve, mintha kiakarna menni. A' szokott köszöntéseket kivéve egész reggeli felett egy szót sem szólott, ebből is csak gépileg vett részt; mint látszék, gondolatjait valami fontos tárgy foglalta el. Azon barátját jelenték be, kivel az előtti napon beszélgetett volt. Nagyatyám rögtön felkölt 's eleibe ment.

„— —“ monda barátja, nagyatyámat vezették nevével szólítva, „én e' tárgy miatt nem nyughatom. A' felek 's az ügyvédek, mindnyájan összegyűlvék, egy félóra mulva meglesz az egész, 's azután a' roszat helyre nem

lehet hozni. Régi barátunk fiáért kérem menjen ön 's beszéljen legalább öt minutáig velem.“

„Megyek,“ monda nagyatyám.

„Szent Isten! e' még is bámulatos!“

„Mi bámulatos?“

„Az hogy ön maga határzá el magát arra, a' mire reávenni jöttem most ide, 's a' mihez tegnapi beszélgetésünk után, megvalom, nem sok reményem vala.“

„Kedves barátom,“ szóla nagyatyám a' lehető legnyomósabb hangon, mintha valami fontos tárgyat lenne felfedezendő. De többet még sem monda. „Majd meglátjuk,“ folytatta „a' Mindenható irgalomteljes és útjai végire mehetetlenek. Majd meglátjuk.“

Rikhárd házához mentek.

„Neki igen szorgos dolga van, nem lehet beszélni vele.“

„De beszélnem kell vele bár mennyi dolga van is,“ monda nagyatyám tekintélytel.

„Mondja meg neki így, vagy magam megyek 's jelentem be magam. Ön ismer. Mondja meg ön urának, hogy beszélnem kell vele, 's beszélni fogok, élet és halál kérdés felett!“

Nagyatyám olly elhatározott hangon szólott, hogy még barátja is rábámult. A' cseléd legott engedelmeskedve eltűnt.

„Magamra kell lennem véle,“ monda nagyatyám. „Egy óra mulva találkozunk 's akkor elmondom önnek, miért változtatam meg határozatomat, 's egyszersmind eredményét is elbeszélem. Higyje meg, hogy szólani fogok véle. Ritkán kezdek valamihez komolyan, de akkor osztán isten segedelmével végre is jartom.“

„Egy óra mulva?“ monda barátja.

„Igen,“ monda nagyatyám.

Barátja elment.

Az inas éppen ekkor jött vissza 's kéré nagyatyámat, menjen a' nappali szobába, hova ura is legott megjelenendik. Mintegy minuta mulva meg is jelent 's magokra maradván.

„Mindent ki akarnék kerülni,“ kezdé nagyatyám, „mi csak arra mutatna is, mintha e' találkozást, melly mint jól tudom, ön részéről kellemetlen és alkalmatlan, megakarnám nyujtani,“ 's ezzel székét mellyet Rikhárd a' legnagyobb türethetlenséggel, de még sem tiszteletlenséggel számára tett volt, félre tévé. Jól tudom, miért van szükség ön jelenlétére a' szomszéd szobában, 's hogy ebben önt zavarom, magam csak azzal mentem:

hogy látogatásom éppen azt tárgya a. Sir, ön atyja és én egymásnak régi kedves barátjai valánk.“

„Engedelmeivel sir,“ közbe szóla Rikhárd; azon tárgyat mellyről tudom hogy ön beszélni akar, mindenképen annyira megvitatták már. Lehetlen hogy ön, vagy akárki is más új oldalát tüntethesse fel.“

„Arról sir, ön nem lehet bizonyos“ közbe szóla most nagyatyám is. „A' legjobb, legbölcsebb ember is csalódhatik. E' nevezetes reggelen csak is éppen a' hozott ide hogy e' tárgynak egészen új oldalát mutassam fel; van is reményem, még pedig alapos reményem hogy ezt megtehetem, 's olly alakban állíthatom ön eleibe, melly bizonyosan megteszi a' maga hatását — 's ez egész dolognak — melylyet most önök olly kegyetlenül, olly siralmasan akarnak eligazítani — egyszerre — szerencsés — igen igen, — szerencsés véget vevend.“

„Kérem sir, folytassa,“ monda Rikhárd kétkedő mosolylyal.

„Bizonyos-e benne sir, hogy azon bankjegyet nem tette maga el valahová, 's nem feledkezett meg róla hogy hová?“

„Sir!“ töstént felkiálta Rikhárd, „ezen kérdést nekem már számtalanszor feltették 's ugyan annyiszor meg is feleltem rá. Ismétlem önnek azt mit legalább ötven embernek elbeszéltem — minden zsebet, minden fiókot, minden papiros vagy fehérnemű ránczot, könyveim minden levelit, minden legkisebb zugot könyves-szekrényemben“ —

„Igy hát önnek van egy könyves-szekrénye? türhételtenül közbe vága nagyatyám.

„Hálószobánkban,“ felele Rikhárd.

„Önök hálószobájában! Mennyei gondviselés! még is hát közbe-vetéd magadat.“

Rikhárd nagyatyámra bámula, ki felindulása miatt elsápada.

„Menjünk önök hálószobájába“ monda az utóbbi.

Rikhárd megegyezését sem várva, legott mintha saját házában lett volna, megindult elől, a' lépcsőkön minden habozás nélkül felment a' harmadik emeletbe, hol a' lépcső terére három ajtó, ugyan annyi szobába vezető, nyíllott.

„Ez önök szobája, sir, nemde?“ monda nagyatyám, három közül egyenesen az utolsó ajtónak tartva.

„Az.“

„Oh titokteljes, jótékony, mindentudó Gondviselés!“ viszont felkiálta nagyatyám, nem annyira a' sebes hágás következtében, tetőtől talpig reszketve 's nehezen léleklelve.

Bementek a' szobába, nagyatyám még mindég elől; de mihelyt benn vala, rögtön egy az ajtó mellett balra levő vakablaknak fordulva, kezét hirtelen összecsapá 's mintegy leszegezve állott meg a' könyvszekrény előtt. Ajkai mozogtak, de szavait csak magában mormogá, szemével gondosan vizsgálgatta apróra a' szekrény minden részét, felindulása pillanatonként nekedett. Ekkor egy szék után körülnézett, 's a' közelebbihez tántorogva, magát belévetve 's kezét viszont összecsapva egy darabig mozdulatlan és hallgatva ült. Rikhárd sem szólott vagy mozdult, hanem várakozás és kérdéstele nézett nagyatyámra, ki nek felindulásában, bárha okát még csak sejdíteni sem tudá, akaratján kívül nagy mértékben osztozott.“

„Fiu — nyisd — meg — azt a' — szekrényt,“ monda végre nagyatyám, még e' rövid mondatkát is nehezen tagolhatva ki.

Rikhárd engedelmeskedett, 's különböző rekeszeiből írásait legott szedegetni kezdé.

„Ezek közül mindeniket legalább húszszor felnyitottam 's összekerestem, de ha kívánja ön örömet viszont átnézem.“

„Nem,“ monda nagyatyám, az írásokkal semmi bajom.“

„Ugy hát a' könyveket — — —“

„A' könyvekkel sem. Lássuk a' fiókokat.“

„Semmi sincs bennök. Mindent kiszedetem belőlök.“

„Nem baj,“ monda nagyatyám, nyissa fel csak mindeniket.“

„Imé!“ monda Rikhárd, „és imé, — és imé! mint a' fiókokat egymásután nyitogató, mig nem mindnyáját kihuzá.

„Mindeniket felnyitotta-e ön?“ kérdé nagyatyám.

„Mindeniket,“ felele Rikhárd. Nagyatyám felkölt, 's nem minden zavar nélkül a' könyvszekrényhez ment, egyik fiókot a' másik után betaszítá, de előbb mindenikbe gondosan beletekintett, az utolsó fióknál megszűnt, némán állott mellette, mint látszék a' legszorosabb vizsgálódásba elmerülve.

„Nem, sir,“ monda végre, „ön nem nyitott fel minden fiókot!“

„Már e' még is rendkívül csodálatos,“ felkiálta Rikárd, „saját házámban ön vezet engem — saját szobámba viszen — egyszerre könyvszekrényemnek fordul: pedig mint tisztán tudom, egész a' mai napig, házámban nappali szobámnál ön nem járt tovább.“

„Csak tegnap éjszaka,“ monda nagyatyám.

„Tegnap éjszaka!“ viszhangza Rikárd.

„Üljön le 's hallgasson rám figyelemmel, bárha azt aligha szükség kérnem, mivel látom jószántából is megteszi ön.“

Rikárd leült, nagyatyám meg székét éppen elejébe huzta, 's szemét keményen az ifjura szegezve, rövid fontos szünet után folytató.

„Ön atyja és én gyermekkorunktól fogva szerettük egymást. Halála napjáig minden reményeivel 's minden gondjaival megbízott. 'S ha olly véletlenül és hirtelen meg nem hal, kérdésen kívül engem hágy ön gyámjának. Mert mi lelki rokonságban valánk és így szorosabban egymáshoz csatolvák, mint sokan kiket a' vérség kötelei egyesítenek. Elhíheti ön, hogy jó barátom fiának sorsa előttem soha sem volt érdektelen. Ezelőtt néhány évvel próbáját is adtam, de ön engem visszataszított. Ezt nem szemrehányáskép említem. Tudom én azt hogy az ifjak ritkán éreznek különös szeretetet az öregek iránt — de térjünk ön atyjára. Tegnap éjszaka nálam volt!“

„Önnél volt!“

„Kétségkívül álmodtam; de az egész pusztát álomnál még is többnek látszik. Azt monda, hogy keljek fel 's öltözzem — 's én úgy tevék; azonban mig köntöseimet magamra vettem, azon székre leült, melybe szokta volt vetni magát életében is — mert ő mindig korábban költ mint én, 's gyakran eljött és felköltött hogy sétáljunk egyet. Nős, mint mondom, mig öltözém azon székre leült; 's beszélni kezdve elmondá, milly szerencsétlen ön miatt, ki pusztát gyanura, mire azonban még elégséges oka sincsen, legpéldásabb, 's önhöz legtisztább szeretettel ragaszkodó nejét elakarja magától taszítani; 's azt monda, hogy ha véle megyek módot ad önt hibájáról felvilágosítani, és így bizalmát és boldogságát tökéletesen helyreállítani. Tisztán emlékszem rá, hogy az öltözéssel nem igen siettem; mert valami csodálatos úton módon éreztem hogy ön atyja nem földi állapotjában áll előttem. Féltem tőle, 's mig kívánságát teljesítém szü-

netlen szemmel tartottam; mihelyt kész valék, felkölt, a' lépcsőn lement, én követtem. Követtem egész a' házig. Követtem a' lépcsőkön fel, melyeken imént jövének — követtem e' szobába, melynek ajtajára mielőtt kinyitá, rámutatott, hogy annál inkább ráemlékezem — a' szobába jöven egyenesen ezen könyvszekrénynek fordult, 's intett hogy álljak közelebb hozzá.“

„Ebben“ monda ön atyja „fogjuk megtalálni azt miért ide hoztalak.“

„Ezután a' könyvszekrényt megnyitá 's belőle mint ön az imint, egymásután minden fiókot kihúzott; egyik fiókban sem volt semmi. Nyolcz fiók volt.“

„Látod, hogy egyikben sincs semmi,“ monda az ön atyja.“

Ekkor nagyatyám felállott, mire az őt figyelmesen hallgató Rikárd felrezzene, 's hasonlókép tett. Nagyatyám a' szekrényhez közeledett, 's mig Rikárd gépileg követé, így folytató:

„De a' talány megfejtését“ monda ön atyja, „itt fogjuk megtalálni — itt hol az utolsó fiók alatt e' két párhuzamos hasadás formát látod. Fiam, az ittas emberekben nem szokatlan túlon túli gondoskodással eszébe jutva, hogy a' bankjegy még nála van, elakarja zárni, 's hozzá is kezdett; de e' fiókot kinyitva elszédült; kezével a' fiók aljába kapaszkodott; ujjai hegyével egy titkos rugót, mellyről semmit sem tudott, megtalálván nyomni: egy rejték-fiók pattana ki, mellyet midőn némileg magához jött a' rendes fióknak képzelve, miután az elveszettnek képzelt bankjegyet belétevé, betaszított.“

„E' szavai után,“ folytató a' jó öreg, ki nek arcza bizodalmas várakozás es egyszerűsmind a' remegés erős kinyomásával sugárzott, „e' szavai után ön atyja hüvelykét ide nyomá.“

„Szent Isten!“ felkiálta Rikárd; egy fiók pattana elő, mellyről ezelőtt még csak nem is álmodott volt, 's a' bankjegy bele vala gyürve.

Hátra tántorgott egy székbe; e' rendkívüli teljesülés által hatalmasan megrázva nagyatyám szint azt tevék. Hosszu hallgatás után —

„Most jut eszembe,“ monda Rikárd, — „homályosan jut eszembe még most is azon borzasztó érzés, — midőn a' szoba kerengeni kezdett velem valamibe kapaszkodtam 's egy darabig hozzá fogódtam, minden pillanatban elestemet várva — egyébire nem emlékezem.“

Oh sir, mire magyarázzam ezt? az ég-e ez? Az ég szólott-e hozzám ön álma által? Sir, ez éppen azon bankjegy-e? Ugyan azon száz fontos?

„Az“.

„Oh atyám barátja! — atyám régi szeretett és tisztelt barátja mit mondjak önnek? Semmit! mert semmit sem mondhatok — nem, fogja ön e' bankjegyet mig lemegyünk, néhány minuta mulva önt lekísérhetem.“

Két vagy három minuta mulva lementek a' nappali szobába, mellybe mihelyt Rikhárd nagyatyám kíséretében belépett megállott. A' szobában Lottin és atyján kívül többen is voltak. Egy darabig a' csendet egyikök sem törte meg.

„Rikhárd,“ szóla végre egy nyájas hang, „szerelmedre, mellyet tudom, hogy maig is érzesz irántam, 's szerelmemre, mellyet bár tudtomon kívül maig is érzek irántad, kérlek minden további halogatás nélkül végezzük be már e' szerencsétlen ügyet; mert tovább igazán ki nem állhatom. Ézen bennünket örökre elválasztó oklevelet rég aláírtam 's haza mentem volna — mert rosszul vagyok — igen igen rosszul — de nem tehetém hogy annak végrehajtásában első legyek, mit legutolsó kívántam. Oh Rikhárd milly örömet halállal cserélném fel ezen életet, melly amaz oklevél aláírására képessé tesz.“

„Nyomorult!“ kiáltá Rikhárd, ökölbe szoritott kezével homlokára sulytva, „e' kincsre méltatlanná tetted magad. Mondj le róla! Saját alacsonyágod bizonyítmányát erősítsd meg aláírással is.“

Tollat ragada 's a' tintatartóba mártva, az asztalon levő törvényes oklevél végére, sebesen vagy inkább dühösen irt egy rövid mondatkát — azután nagyatyámhoz menve, 's kezéből a' bankjegyet kiragadva —

„Adja ide,“ kiálta, „ez angyali nő iránti gorombaságom kétségbe-hozhatatlan tanuját, kit hatalmas, legyőzhetlen szerelme arra bírta, hogy boldogságát egy részeseges kezére bizza!“ Azután Lottinhoz fordulva előtte térdre omlik, egyik kezével a' bankjegyet mutatá fel, másikkal pedig a' válási oklevelet nyujtá.

Lotti egy két pillanatig nem látszék érteni mi történik. Végre világozás útjára meg — keble sebesen 's rendetlenül kezdett emelkedni.

„Megtaláltad?“ dadogá, egyetlen szót is alig bírva kimondani.

„Hová magam tudtomon kívül tevém!“ felelé Rikhárd.

Lotti karjait Rikhárd nyakára akará keríteni, de a' természet győzött, 's ő ájultan omlott reá.

Az ébresztő szerek csak hamar mindent helyre hozának. De a' legjobb ébresztő szert maga Rikhárd adá, melly annyira hatalmas is volt hogy egy darabig kétes vala ölni fog-e vagy gyógyítani; de gyógyított. Sőt maga Rikhárd is meggyógyult. Ettől fogva a' józan és szerető férj példánya lett. Az egész társaság izgultabb vala mintsem ekkor a' felfejtést meghallgathatta volna. Meghatázzák, hogy ebédén viszont találkozzanak. Ebédre a' társaság viszont összeis gyűlt. Szeretett nagyatyámnak e' napon nem kis bajba került józanon maradni. Mert mindegyikkel pohárt kelle ürítenie, még a' szép háziasszonyt sem véve ki, kit közbenjárása illy diadalmason állita vissza helyébe. Téli idő volt. Mihelyt az ebédnek vége lett, a' tüzet újra meggyújtották; a' pattogó láng vígan rohogott; a' szobát több gyertya világította; 's minden szem és mindenfül a' kandalló melletti igen méltólag elfoglalt székre volt irányozva, mig a' társaság más része hallgatta elbeszélését a' NAGYATYÁM ÁLMÁNAK.

Holmi.

Erzsébeth, II Filep spanyol király neje soha sem viselt egy köntöst kétszer; minden köntösét egyszeri hordozás után legott udvari hölgyeinek ajándékozta. — Egykor a' férje igen drága salátát, egy tál drágakövet, küldé neki. Topázok az olajat, rubinok az ecetet, gyöngyök 's gyémántok a' sót, smaragdok a' zöld salátát jelentették.

Miféle veréseket nem kerülhetki egy ember is? — A' sziv- és érveréseket.

Cromwell pénzének egyik oldalára e' szókat: „Isten velünk!“ 's a' másra: „Anglia köztársasága!“ verette vala. „Ojaj!“ kiálta egy öreg britt nemesember, egy illy pénz szemlélve: „Isten és Anglia köztársasága egymásnak hátat fordítva állnak.“

Ki tud beszélni minden nyelven? — A' viszhang.